

Pericopa VaYeşev - Soția lui Potifar - o persoană bună sau o persoană rea? (Geneza cap. 39) [anul 5784]

Tanachul ne povestește că după ce Iosef a fost dus în Egipt, l-a cumpărat Potifar, un dregător de-al lui Faraon, căpetenia călăilor. După o perioadă scurtă, datorită succesului său în sarcinile lui, Potifar „l-a rânduit peste casa lui și tot ceea ce avea i-a dat pe mână” (Geneza 39:4). Cartea subliniază încrederea deplină pe care o avea stăpânul în robul său spunând că „el a lăsat tot ceea ce avea în grija lui Iosef și n-avea nicio grijă” (Geneza 39:6). Potifar și-a păstrat doar un singur lucru, adică „pâinea pe care o mânca”. După comentariul înțelepților din Talmud, „pâine” este un eufemism pentru soția stăpânului, a lui Potifar. Acest comentariu reiese din continuarea evenimentului. Într-o bună zi Iosef care „era frumos la înfățișare și frumos la privit” a venit să-și facă treaba în casa stăpânului și atunci: „soția stăpânului său a pus ochii pe Iosef și [i]-a spus, Culcă-te cu mine. El a refuzat și i-a spus soției stăpânului său, uite, cu mine aici stăpânul meu nu știe de [nimic din ce-i] în casă, și tot ceea ce are mi-a dat pe mână. Nu este nimeni mai mare în casa aceasta decât mine, și nu mi-a interzis nimic, în afară de tine, căci tu ești soția lui. Cum pot să fac oare această mare ticăloșie și să păcătuiesc față de Dumnezeu?” (Geneza 39:7-9).

După cum se întâmplă în astfel de cazuri de hărțuire, hărțuitorul nu-și lasă baltă încercările și nu dă liniște victimei lui în orice clipă care i se ivește: „Ea îi vorbea lui Iosef în fiecare zi, iar el nu o asculta să se culce cu ea, să fie cu ea. Și a fost în acea zi: el a intrat în casă să-și facă treaba și niciunul din oamenii casei nu era acolo în casă; și ea l-a prins de haină, spunând, Culcă-te cu mine! Dar el și-a lăsat haina în mâna ei și a fugit afară” (Geneza 39:10-12).

În asemenea cazuri, hărțuitorul va atribui de obicei unele învinuiri persoanei care l-a refuzat – fie bărbat sau femeie, de parcă el intenționa să se culce cu ea. Rași adaugă că atunci când ea și bărbatul ei întrețineau relații sexuale, ea i-ar fi spus: „Asemenea lucruri îmi făcea robul tău” (Rași, Geneza 39:19). Ca pedeapsă pentru un fapt pe care Iosef nu l-a făcut, el a fost aruncat la închisoare.

Din citirea acestui episod este clar că Tanachul se referă la soția lui Potifar într-un mod negativ. Ea este prezentată ca o femeie vicioasă, lipsită de scrupule, care își folosește poziția socială pentru a-l hărțui pe Iosef de multe ori pentru ca acesta să se culce cu ea, pe când el o refuza continuu. După aceea ea, ca o femeie vicleană și manipuloasă, nu ezită să inventeze că Iosef ar fi încercat să o violeze și așa să vatăme omul pe care și-l dorea. Toate acestea probabil ca să se salveze pe ea însăși și probabil ca să se răzbune pe el pentru jignirea pe care o simte.

Soția lui Potifar în studiile feministe

Este foarte interesant că tot mai multe cercetătoare al Bibliei feministe își schimbă opiniile față de acest personaj și o cataloghează ca un personaj pozitiv, atât în studiile lor cât și în clasele din universități în care ele predau.

Ele susțin că tot ce a făcut soția lui Potifar a fost să-și apere drepturile de femeie independentă, fiind nesatisfăcută de obligațiile elementare ale unui bărbat căsătorit. Ea, ca o femeie independentă și curajoasă, nu se lasă subjucată de patriarhismul epocii, ci își caută fericirea pe alte meleaguri.

Povestea din Tora este prezentată foarte pe scurt, iar ele caută să-l completeze atât din surse evreiești, cât și din surse externe. De exemplu, capitolul „Testamentul lui Iosef” din cartea apocrifă „Testamentul triburilor”, care a fost tradus în engleză sub titlul „Testamentul celor 12 patriarhi”. O mare parte al acestui capitol este dedicat povești noastre cu multe detalii care lipsesc în originalul biblic. Iosef descrie în amănunte toată silința pe care ea o dă ca să-l cucerească pe Iosef, inclusiv bogăție și putere. Ea îi promite că-și va omorî soțul și-l va pune pe Iosef în locul lui. Chiar și în închisoare ea încearcă să-l ispitească promițându-i totul, mai ales libertatea. Iar el, prin rugăciune și post reușește să țină față presiunilor. Bineînțeles, această perseverență a ei este abordată în aceste studii ca dovadă la faptul că soția lui Potifar este o femeie independentă, o „leoaică” care luptă cu perseverență pentru drepturile și modul ei de viață.

Ele se folosesc bineînțeles și de o serie de midrașim și chiar de surse musulmane. Ca să o scoată mai mult din anonimitate unele îi dau un nume bazat pe diferiți parametri. Cel mai cunoscut este luat din tradiția musulmană în care ea este numită Zuleica. Cineva propune numele de Mut-em-enet, bazat pe cartea lui Thomas Mann „Iosef și frații săi”. O altă idee este numele de Rahpitol, inversarea literelor în ortografia engleză Potiphar.

Încă o întrebare la care aceste cercetătoare încearcă să răspundă este care erau sentimentele ei față de Iosef: oare a simțit față de el doar ispită sau chiar și dragoste? Unele afirmă că după „Testamentul lui Iosef” ea l-a iubit foarte mult și chiar a amenințat cu sinuciderea. Sunt care susțin că după aceeași sursă ea i-a venit în ajutor încă de la începutul întâlnirii lor, iar după ce el a fost arestat din cauza ei, ea a regretat și a făcut tot ce putea ca să-l elibereze. Ele spun că Toraua a izolat-o pe soția lui Potifar de societatea femeilor, spre deosebire de sursele evreiești mai târziu și de cele musulmane în care se vorbește despre întâlniri ale femeilor pentru gătit care se termină în favoarea lui Iosef. La așa o întâlnire, ea îl aduce pe Iosef și-l prezintă femeilor. Ele nu-și puteau lua ochii de la el. Așa că în loc să taie legumele și-au tăiat degetele. Poziția ei față de Iosef este foarte apreciată de celelalte femei și prin această atracție disperată la Iosef ea se comportă ca o femeie normală.

Opunerea la aceste comentarii

Această obiecție are trei cauze:

1. Profesională. Cercetătorii Tanachului sunt în general contra comentariilor care nu au legătură cu textul scris. Este adevărat că textele post-biblice, ca cele amintite mai sus, sunt acceptate, însă nu se poate să ignorăm cu totul textul biblic.
2. Morală. Atitudinea unilaterală de apărare a soției lui Potifar doar fiindcă ea este o femeie este discutabilă.
3. Tactică. Din punct de vedere feminist, a apăra pe soția lui Potifar înseamnă a încuraja hărțuiala sexuală, care în majoritatea cazurilor este contra femeilor și nu a bărbaților.

[Putem concluda că trebuie întotdeauna să condamnăm fapte incorecte, cum ar fi hărțuiala sexuală, chiar dacă vin dintr-un sector mai vulnerabil, cum ar fi femeile. În cazul nostru, după textul biblic, soția lui Potifar nu este partea vulnerabilă, ci ea manipulează pe bărbații din jurul ei după capriciile ei personale.](#)